

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุป

การศึกษารูปแบบอุปสงค์การนำเข้าสินค้าและผลของมาตรการภาษีอากรขาเข้าที่มีต่อรายได้ดุลการจากการค้าชายแดนในเขตภาคเหนือ โดยใช้ข้อมูลสถิติการค้าชายแดนภาคเหนือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526-2540 เพื่อสร้างแบบจำลองเพื่ออธิบายพฤติกรรมของการนำเข้าและผลของมาตรการภาษีอากรขาเข้าที่มีต่อรายได้ดุลการ โดยใช้เทคนิคการถดถอยกำลังสองอย่างง่าย (ordinary least square : OLS) ในการประมาณค่าตัวกำหนดในแบบจำลอง

ผลการประมาณค่าอุปสงค์การนำเข้าสินค้า พบว่า แบบจำลองที่มีความเหมาะสมที่จะใช้อธิบายพฤติกรรมตัวกำหนดการนำเข้า ได้แก่ แบบจำลองแบบสถิตย์ (static model) ในรูปสมการลอการิทึม (log-linear form) ซึ่งค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่กำหนดในแบบจำลองเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด โดยราคาโดยเปรียบเทียบและอัตราภาษีอากรขาเข้าจะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับปริมาณการนำเข้า ส่วนรายได้จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับปริมาณการนำเข้า อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาระดับนัยสำคัญทางสถิติของค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรในแบบจำลอง พบว่า ตัวแปรราคาโดยเปรียบเทียบไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอัตราภาษีอากรขาเข้าและรายได้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยแบบจำลองอุปสงค์การนำเข้าสินค้าจากการค้าชายแดนภาคเหนือ แสดงได้ดังนี้

$$\ln M_t = -55.619 - 3.810 \ln \text{PMD}_t + 4.910 \ln Y_t - 1.830 \ln T_t + \ln E_t$$

(-4.573)   (-0.752)   (4.827)   (-2.926)

$$R^2 = 0.715 \quad \text{Adj}R^2 = 0.637 \quad F\text{-Statistic} = 9.197 \quad D.W. = 1.609$$

- โดยที่ M_t : ดัชนีปริมาณการนำเข้าแบบ Laspeyres (2531 = 100)
 PMD_t : ราคาเปรียบเทียบ ระหว่างดัชนีราคาสินค้านำเข้าจากการค้าชายแดนกับดัชนีราคาขายส่ง (WPI) ในภาคเหนือ (2531 = 100)
 Y_t : รายได้ที่แท้จริงหรือผลิตภัณฑ์ประชาชาติรายจังหวัด (GPP) ในเขตภาคเหนือ ตอนบน(2531 = 100)
 T_t : อัตราภาษีอากรขาเข้าที่แท้จริง (effective tariff rate : ETR)
 E_t : Disturbance Term

สำหรับค่าความยืดหยุ่นอุปสงค์การนำเข้าสินค้าที่สามารถหาได้จากค่าสัมประสิทธิ์ตัวแปรอิสระในแบบจำลองในรูปสมการลอการิทึมที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ และค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่ออัตราภาษีอากรขาเข้า โดยพบว่า ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้เท่ากับ 4.910 หมายถึง ถ้ารายได้เพิ่มสูงขึ้นร้อยละหนึ่งจะทำให้ปริมาณการนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 4.910 และจากค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้ที่เป็นบวก แสดงถึงสินค้านำเข้าเป็นสินค้าปกติ (normal goods) ส่วนค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่ออัตราภาษีอากรขาเข้าเท่ากับ -1.830 หมายความว่า ถ้าอัตราภาษีศุลกากรเพิ่มขึ้นร้อยละหนึ่งจะทำให้ปริมาณการนำเข้าลดลงร้อยละ 1.830 จากค่าความยืดหยุ่นที่เป็นลบสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงฐานภาษีที่เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับการเปลี่ยนแปลงภาษีอากรขาเข้า

ส่วนผลการศึกษาผลของมาตรการภาษีอากรขาเข้าหรือภาษีอากรขาเข้าที่มีต่อรายได้ดุลการ โดยการสร้างแบบจำลองรายได้ดุลการเพื่อพิจารณาผลกระทบของอัตราภาษีอากรขาเข้าที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ดุลการ ซึ่งสามารถแสดงได้ดังนี้

$$\ln TR_t = -20.785 + 2.552 \ln PMD_t + 1.855 \ln Y_t - 3.021 \ln T_t + 0.171 \ln M_{t-1} + \ln E_t$$

(-3.006)   (1.149)   (2.694)   (-6.655)   (1.558)

$R^2 = 0.961$ $AdjR^2 = 0.946$ $F\text{-Statistic} = 61.958$ $D.W. = 1.734$

- โดยที่ TR_t : รายได้ดุลการจากอากรขาเข้า (2531 = 100)
- PMD_t : ราคาเปรียบเทียบ ระหว่างดัชนีราคาสินค้านำเข้าจากการค้าชายแดนกับดัชนีราคาขายส่ง (WPI) ในภาคเหนือ (2531 = 100)
- Y_t : รายได้ที่แท้จริงหรือผลิตภัณฑ์ประชาชาติรายจังหวัด (GPP) ในเขตภาคเหนือตอนบน(2531 = 100)
- T_t : อัตราภาษีอากรขาเข้าที่แท้จริง (effective tariff rate : ETR)
- M_{t-1} : ปริมาณการนำเข้าในคาบเวลาที่ t-1
- E_t : Disturbance Term

เมื่อแยกพิจารณาผลของภาษีอากรขาเข้าที่มีต่อฐานภาษีหรือมูลค่าการนำเข้า และผลของภาษีอากรขาเข้าที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ดุลการ พบว่า อัตราภาษีอากรขาเข้ามีผลกระทบต่อกรนำเข้า โดยเมื่อพิจารณาค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่ออัตราภาษีอากรขาเข้าเป็นลบ (-1.830) แสดงถึงปริมาณการนำเข้าหรือฐานภาษีจะลดลงเมื่ออัตราภาษีอากรขาเข้าเพิ่มสูงขึ้น และอัตราภาษีอากรขาเข้ามีผลกระทบต่อรายได้ดุลการ โดยที่ค่าความยืดหยุ่นของรายได้ดุลการ เมื่อคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีอากรขาเข้ามีค่าติดลบ (-3.021) แสดงว่ารายได้ดุลการจะลดลงเมื่ออัตราภาษีเพิ่มสูงขึ้น จะเห็นได้ว่ามาตรการภาษีอากรขาเข้ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้ดุลการ กล่าวคือ เมื่ออัตราภาษีอากรขาเข้าเพิ่มสูงขึ้นจะทำให้ปริมาณการนำเข้าหรือฐานภาษีลดลงและจากฐานภาษีที่ลดต่ำลงนี้ ส่งผลทำให้รายได้ดุลการที่มาจากอัตราภาษีอากรขาเข้าคูณด้วยปริมาณการนำเข้าลดต่ำลงในที่สุด

จากการวิเคราะห์ พบว่ามาตรการภาษีอากรขาเข้าที่รัฐบาลใช้จะมีผลกระทบในทิศทางตรงกันข้ามต่อรายได้ดุลการจากการค้าชายแดนภาคเหนือ กล่าวคือ ถ้ารัฐบาลต้องการที่จะคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศโดยการกำหนดอัตราอากรขาเข้าเพิ่มขึ้นเพื่อลดการนำเข้า ก็จะส่งผลต่อรายได้ดุลการที่ลดต่ำลง ในขณะที่ถ้ารัฐบาลต้องการที่จะเพิ่มรายได้ดุลการโดยการลดอากรขาเข้าเพื่อเพิ่มการนำเข้าและรายได้ดุลการแล้ว จะส่งผลเสียต่อผู้ผลิตสินค้าภายในประเทศที่ไม่สามารถแข่งขันกับสินค้านำเข้าที่มีราคาต่ำกว่าได้ ทำให้ปริมาณการผลิตในประเทศลดต่ำลงที่สุดในที่สุด

6.2 ข้อเสนอแนะ

6.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาอุปสงค์การนำเข้าสินค้าจากการค้าชายแดน มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก มาตรการภาษีอากรขาเข้าหรือภาษีดุลการมีส่วนทำให้การจัดสรรทรัพยากรในประเทศบิดเบือนและมีแนวโน้มที่จะเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพได้ กล่าวคือ ความปรารถนาของรัฐบาลที่ต้องการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ โดยการตั้งกำแพงภาษีนำเข้าสินค้าบางประเภทในอัตราสูง ส่งผลทำให้ราคาสินค้านำเข้าดังกล่าวมีราคาสูงกว่าที่ผลิตได้ภายในประเทศ จากราคาสินค้านำเข้าที่สูงกว่าราคาสินค้าในประเทศทำให้ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้านำเข้าลดต่ำลงมีผลต่อการนำเข้าที่ลดลงในที่สุด ผลจากความพยายามดังกล่าวกลับทำให้ผู้บริโภคต้องรับภาระค่าใช้จ่ายสินค้าสูงกว่าความเป็นจริงแล้ว อรรถประโยชน์ที่ได้รับจากการบริโภคยังลดลงอีกด้วย นอกจากนี้ ความปรารถนาดังกล่าวจะก่อให้เกิดความไร้ประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรการผลิตในประเทศได้ กล่าวคือเมื่อราคาสินค้านำเข้ามีราคาสูงทำให้ผู้ผลิตในประเทศไม่จำเป็นต้องปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพพอที่จะแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ เพราะถึงอย่างไรก็ตามการผลิตที่เสียต้นทุนต่ำกว่าราคานำเข้าที่บวกภาษี ก็จะทำให้ผู้ผลิตมีกำไรเกิดขึ้นได้ ผลจากการละเลยการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิต ทำให้ขาดการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ขึ้นในประเทศและยังสนับสนุนให้ผู้ผลิตหันไปผลิตสินค้าที่มีการปกป้องโดยใช้มาตรการภาษีอากรเพราะได้กำไรสูงอีกด้วย ดังนั้น จึงทำให้การใช้ทรัพยากรไม่ได้ถูกใช้ไปในการผลิตสินค้าอื่น ๆ ที่มีประสิทธิภาพกว่าที่สามารถส่งออกได้ ซึ่งถือว่าเป็นการใช้ทรัพยากรที่สิ้นเปลืองไม่สอดคล้องกับหลักการได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (comparative advantage) ทำให้อรรถประโยชน์ได้รับลดต่ำลง

ประการที่สอง มาตรการภาษีอากรขาเข้าหรือภาษีดุลการมีส่วนในการเร่งการค้าอันกระบวนหรือการค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากรให้ขยายตัวมากขึ้น กล่าวคือเมื่อพิจารณาการค้าชายแดนในเขตภาคเหนือพบว่า การค้าจะกระจายตัวตามแนวชายแดนกว่า 1,500 กิโลเมตรตามแนวพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า (Myanmar) และกว่า 500 กิโลเมตรตามแนวพรมแดนที่ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งสามารถขนย้ายสินค้าผ่านเข้า-ออกได้สะดวกทำให้การค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากรมีเป็นจำนวนมาก จากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2537 พบว่าการค้าชายแดนภาคเหนือกับพม่า และการค้ากับลาวมีลักษณะเป็นการค้าอันกระบวนที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากรคิดเป็นร้อยละ 76 และ 50 ตามลำดับ ดังนั้นผลจากการปรับอัตราภาษีอากรการนำเข้าที่สูงขึ้นไม่ว่าจะด้วยเหตุผลของการเพิ่มรายได้ดุลการ หรือด้วยเหตุผลของการลดการนำเข้าเพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ ล้วนมีส่วนกระตุ้นให้การค้าอันกระบวนเพิ่มสูงขึ้นทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะเมื่ออัตราภาษีอากรขาเข้าซึ่งเป็นต้นทุนการนำเข้าสูงขึ้นจะกระตุ้นให้ผู้นำเข้าพยายามลดต้นทุนของการนำเข้า (transaction cost) ด้วยการลักลอบนำเข้าสินค้าโดยไม่ผ่านระเบียบพิธีการ

ทางศุลกากรมากขึ้นและลดปริมาณการนำเข้าที่ผ่านระเบียบพิธีการทางศุลกากรให้น้อยลง ดังนั้นผลที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบายคือปริมาณการนำเข้าที่ผ่านระเบียบพิธีการทางศุลกากรลดลงเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการคุ้มกันอุตสาหกรรมในประเทศ แต่ในความเป็นจริงแล้วการนำเข้าที่แท้จริงไม่ได้ลดลงเลยเพราะการนำเข้านอกกรอบจะเพิ่มสูงขึ้นเพื่อทดแทนการนำเข้าในระบบที่ลดลง ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดข้อขัดแย้ง(paradox) ของการดำเนินนโยบายทางด้านศุลกากรอีกทั้งยังเป็นการเร่งให้การค้านอกกรอบขยายตัวมากขึ้น

อนึ่งผลของการดำเนินนโยบายยังก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคม(externalities)เป็นจำนวนมาก โดยการดำเนินนโยบายการปรับเพิ่มอัตราภาษีอากรขาเข้าเพื่อมุ่งหวังรายได้ศุลกากรที่เพิ่มสูงขึ้นนั้น กลับทำให้รายได้ศุลกากรที่แท้จริงนั้นลดต่ำลงเพราะการนำเข้าที่ผ่านพิธีการทางศุลกากรซึ่งเป็นฐานภาษีลดต่ำลง รายได้ศุลกากรที่ขาดหายไปเนื่องจากการดำเนินนโยบายคือต้นทุนทางสังคมที่สูญเสียไปจากการดำเนินนโยบายศุลกากรนั่นเอง ความสูญเสียอีกประการหนึ่งคือต้นทุนที่เนื่องมาจากการไม่สามารถคุ้มกันอุตสาหกรรมในประเทศ ตัวอย่างเช่นรัฐบาลพยายามช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมในภาคเหนือให้ขายผลผลิตในราคาที่สูงขึ้นโดยการเข้มงวดกับการนำเข้ากระเทียมจากประเทศพม่ารวมถึงการใช้อากรขาเข้าเป็นเครื่องมือคุ้มกันเพื่อจำกัดอุปทาน แต่ราคากระเทียมในประเทศไทยที่สูงขึ้นกลับจูงใจให้มีการนำเข้าโดยไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากรมากขึ้น ส่งผลทำให้อุปทานเพิ่มมากขึ้นและราคาไม่ได้ปรับตัวสูงขึ้นตามที่คาดหวัง ดังนั้นการดำเนินการดังกล่าวก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคมของการดำเนินงานส่วนหนึ่งคือรายได้ของเกษตรกรที่สูญเสียไปจากการคาดหวังในราคากระเทียมที่สูงขึ้น นอกจากนี้ระเบียบพิธีการทางศุลกากรที่เข้มงวด ขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติได้นำมาซึ่งปัญหาอื่น ๆ ที่ก่อให้เกิดต้นทุนทางสังคม ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้นำเข้าต้องสูญเสียเวลาในการติดต่อที่ด่านศุลกากรเป็นเวลานานทำให้สินค้าบางอย่างที่นำเข้าเสียเร็วเสื่อมสภาพได้ง่ายมีมูลค่าลดต่ำลงรวมไปถึงการขาดความชัดเจนในการประเมินอากรการนำเข้าที่เอื้ออำนวยให้เจ้าหน้าที่สามารถประเมินได้ตามดุลพินิจในกรณีที่มีสินค้าบางประเภทสามารถจัดเก็บภาษีได้ทั้งตามมูลค่าและตามสภาพ อันเป็นช่องทางที่เอื้อต่อการเกิดการคิดสินบน รวมถึงการคอร์รัปชันได้สะดวกขึ้น ซึ่งมูลค่าสินบนหรือการคอร์รัปชันที่สูญเสียไปก็จัดเป็นต้นทุนทางสังคมในการดำเนินนโยบาย และความเข้มงวดของระเบียบพิธีการทางศุลกากรนี้เองที่ผลักดันให้ผู้นำเข้าต้องลักลอบนำเข้า อันอาจทำให้เกิดความสูญเสียอย่างร้ายแรงได้ในกรณีที่มีการลักลอบการนำเข้าโค กระบือ จากประเทศพม่าเข้ามาตามแนวพรมแดนโดยไม่ผ่านด่านกักสัตว์เพื่อตรวจสอบโรคระบาด ส่งผลทำให้ภาวะการแพร่ระบาดของโรคสามารถเข้าสู่ปศุสัตว์ของไทยได้โดยง่ายทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการจัดการโรคระบาดดังกล่าว ซึ่งค่าใช้จ่ายดังกล่าวถือเป็นต้นทุนทางสังคมของการดำเนินนโยบายทั้งนี้ยังไม่นับรวมความสูญเสียจากการล้มตายของโค กระบือของไทย

6.2.2 ข้อเสนอแนะการศึกษาในอนาคต

ในการศึกษาครั้งนี้มุ่งพิจารณาเฉพาะผลของภาษีที่มีต่อการนำเข้าและการเปลี่ยนแปลงในรายได้ศุลกากรเท่านั้นยังไม่ได้มีการศึกษาผลกระทบของภาษีที่มีต่อการบิดเบือนทางการค้า ดังนั้นควรมีการศึกษาผลของมาตรการภาษีที่มีต่อการสร้างการค้า (trade creation) และการผกผันทางการค้า (trade diversion) ทั้งนี้เพราะมาตรการภาษีที่เป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการให้สิทธิพิเศษทางการค้า (trade preferences) ที่เป็นการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเขตการค้าเสรี (free trade) สหภาพศุลกากร (customs union) หรือองค์การตลาดร่วม (common market) โดยจะมีการลดหย่อนหรือยกเว้นอากรขาเข้าให้แก่ประเทศที่อยู่ในกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลให้สร้างการบิดเบือนทางการค้า (trade distortion) และการค้าเสรี (trade

liberalization) ได้ ในขณะที่เดียวกันผลของการให้สิทธิพิเศษทางการค้าในรูปของการสร้างการค้า (trade creation) จะช่วยให้มีการนำเข้าสินค้าจากประเทศผู้ส่งออกที่มีประสิทธิภาพในการผลิตสูงกว่าผู้ผลิตภายในประเทศ ซึ่งอาจจะช่วยลดต้นทุนของสังคม (social cost) ในการบริโภคสินค้าชนิดเดียวกันได้ ในขณะที่การผกผันการค้า (trade diversion) ที่เป็นผลมาจากการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีนำเข้าที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการนำเข้าจากเดิมที่เคยนำเข้าจากประเทศอื่นที่มีประสิทธิภาพการผลิตสูงกว่า (ที่เผชิญกับกำแพงภาษี) มาเป็นการนำเข้าจากประเทศที่ได้รับสิทธิพิเศษ (แต่ประสิทธิภาพการผลิตต่ำกว่า) ซึ่งจะทำให้ต้นทุนทางสังคมสูงขึ้น

PAYAP UNIVERSITY